

СТАНОВИЩЕ

по конкурс за заемане на академичната длъжност *доцент*
в направление 2.1. Филология, научна специалност „Български език“, съгласно обявата в
ДВ № ДВ, бр. 36 от 3.5.2019 г.

Кандидат: гл. ас. д-р Надежда Костова

Автор на становището: проф. д-р Сия Колковска, Институт за български език

Научното развитие на Надежда Костова започва в Института за български език, където работи от 2005 г., като през 2006 г. получава образователната и научна степен *доктор*. От същата година Н. Костова е научен сътрудник втора степен в Секцията за българска лексикология и лексикография, а от 2011 г. – главен асистент.

Гл. ас. д-р Костова участва в конкурса с разнообразна и значима научна продукция: монография, 27 статии (4 в съавторство), 1 рецензия. Н. Костова е утвърден лексикограф със значителен опит, съавтор в многотомния *Речник на българския език*, като е автор на 812 стандартни страници в т. 14 и т. 15. Кандидатката има сериозен опит и в двуезичната лексикография и е участвала в създаването на електронни лексикални ресурси. Посочила е 23 цитирания на свои индивидуални разработки и участие в 12 научни конференции. Материалите, представените за участие в конкурса, напълно съответстват на изискванията за заемането на академичната длъжност „доцент“ на ЗРАСРБ.

Н. Костова участва активно в проектите, разработвани в Секцията за българска лексикология и лексикография и в Института за български език. Участник е в 12 проекта – в най-мощния и значим проект на Секцията – *Речник на българския език*, в проекти на Института в сътрудничество с Чешката академия на науките и Полската академия на науките, а също и в два проекта, финансирани от МОН. Ръководител е на проект със Словашката академия на науките. Участвала е и в проекта *Български национален корпус*, а също и в проекта *Написаното остава. Пиши правилно*. Д-р Костова има преподавателски опит, като през 2014 – 2017 г. изнася лекционен курс по фонетика и лексикология на магистри в Катедрата за български език като чужд във Факултета по славянски филологии към СУ „Св. Кл. Охридски“.

Трудовете, с които Н. Костова участва в конкурса, са посветени на лексикални и лексикографски проблеми и са тясно свързани с нейната лексикографска дейност. Те съдържат оригинални изводи и имат сериозен теоретичен и научно-приложен принос за българското езикознание. Н. Костова проявява подчертан интерес към новата глаголна лексика и към новите имената за действия, а също и към проблемите на тяхното лексикографско представяне, поради което нейните изследвания са ценни както за неологията, така и за неографията.

Монографията на Н. Костова „Глаголни неологизми в българския език“ представлява сериозен и задълбочен труд, в който за първи път цялостно са проучени този

тип неологизми в българския език, като са обхванати както лексикалните, така и семантичните неологизми. Неологизмите са изследвани в редица аспекти – начини на възникване, семантични и словообразователни отношения между тях, интеграция в езиковата система, класификация според употребата им в различни области, вторична номинация при новите глаголни значения.

В Първа глава Н. Костова разглежда процесите, които водят до възникване на глаголни неологизми, анализира детайлно словообразователните им особености и посочва най-активните суфикси при тяхното образуване. Разглежда отношенията на мотивираност между нови глаголи, от една страна, и нови имена на действия и заемки на *-инг*, като установява, че част от глаголите възникват след появата на име за действие. При тях може да се говори за обратна мотивираност. В монографията широко се използват корпусни данни. Това води до обективен характер на множеството интересни наблюдения на Н. Костова. Авторката разглежда много обстойно и системните отношения на лексикалните и семантичните глаголни неологизми и достига до интересни изводи. Установява например редица случаи на синонимия между лексикални и семантични неологизми при компютърната лексика.

Особено ценна е Втора глава, посветена на глаголните неосемантизми, възникнали чрез метафоричен и метонимичен пренос. Н. Костова разработва собствен оригинален подход за описание на сложните процеси на метафоризация, като използва 3 критерия: когнитивна метафора, която обуславя метафоризацията; мотивационен признак, въз основа на който се извършва преносът, и промяна на обекта и субекта на действието. Тя извежда прецизно концептуалните метафори, които обуславят метафоричния пренос при новите значения. Например метафората *Компютърът е човек* е в основата на новите значения в компютърната област на глаголите *заспивам*, *мисля*, *чета*. Д-р Костова извежда седем модела на вторична номинация при глаголните неосемантизми – например модела действие с обект предмет – действие с обект компютър, компютърна програма, файл и под. (при *зареждам*, *качвам*, *надстроявам* и др.). Установените особености на метафоричния пренос и изведените модели на вторична номинация представляват ценен принос в изследването на новите метафорични значения в българския език – една област, която е по-слабо разработена. Те представляват принос и към описанието на моделите на метафоризация при глаголната лексика в българския език.

В Трета глава д-р Костова класифицира глаголните неологизми според сферата им на употреба и установява, че те се използват в области като компютри и информационни технологии, обществено-политическа сфера, икономика, битова сфера и др. Много ценна по съдържание е Четвърта глава, в която д-р Костова проследява особеностите в лексикографското представяне на изследваните неологизми в неологичните академични речници на българския език. Анализира следваната в тях лексикографска практика и извежда полезни принципи при тяхното представяне, отнасящи се например до избора на

съответния вид дефиниция. Нейните наблюдения имат приносен характер за българската неография.

Проблемите, разгледани в монографията, са представени и в редица други публикации на д-р Костова (№7, 16, 17, 18, 19, 21, 24, 29, 31, 7).

Поредица от публикации на Н. Костова са посветени на новите имена за действия (№ 6, 20, 30), като много подробно са проучени техните словообразователни особености и употреба. Гл. ас. Н. Костова достига до важни наблюдения, установява например, че част от тях са мотивирани от съществителни имена (напр. *брокериране, банкиране*). Ценни са и изследванията на д-р Костова върху нови образувания в български със завършек -инг (№ 6, 23). Авторката установява, че част от тях са нечленими, а други са съотносими със съществуващи в езика ни съществителни (напр: *сърфинг, инженеринг*), във връзка с което в тяхната структура може да се отдели суфикс -инг. При разглеждане на особеностите във функционирането и честотата на употреба на имената за действия Н. Костова използва корпусни данни, което ѝ дава възможност да направи интересни изводи. Посочва например, че голяма част от новите имена за действия имат много по-голяма честота от съответните нови глаголи (№ 6). В публикации № 21, 32 са разгледани особеностите и функционирането на новите глаголи и глаголни значения от компютърната област. Установява се, че в редица случаи от една и съща основа се образуват няколко производни глагола, оформени с различни суфикси (напр. *сърфирам, сърфя*).

Значими за българската лексикология са и изследванията на д-р Н. Костова на глаголите за речево общуване и речева дейност (№5, 10, 11) и прилагателните имена от роднински названия, с подробен анализ на тяхната семантика (№ 22). И в тези публикации прецизният лексикален анализ се съчетава с данни от лексикографското представяне на лексемите. Много полезни са направените от авторката предложения за усъвършенстване на описанието на анализирани думи в тълковни и двуезични речници.

Особено важно е това, че кандидатката притежава значителен опит и много добри умения в практическата лексикографска работа. Като член на авторския колектив на многотомния академичен *Речник на българския език* гл. ас. Костова се изгради като отличен лексикограф. Тя разработва речниковите статии на сложни многозначни думи като *път, решавам, реч* и редица други, като проявява много добри способности за семантичен анализ. Въз основа на анализа на семантичната структура на префикса *раз-* (в публ. 13, в съавторство) авторката разработва (в съавторство) модела на лексикографско представяне на глаголите с този префикс в многотомния *Речник на българския език*.

Лексикографският опит на д-р Костова е придобит и при участието ѝ в разработването на електронните лексикални ресурси Инфолекс и Неолекс. Трябва да се подчертае и нейният опит в двуезичната лексикография – като редактор на т. 2 и т. 3 (под

печат) на Българско-словашки речник. Разработила е освен това речникови статии за 2622 думи в българско-чужд речник.

Публикациите на Надежда Костова внасят значителен теоретичен и научно-приложен принос в българското езикознание, което дава основание за извода, че кандидатката напълно отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“. С оглед на това с пълна убеденост предлагам гл. ас. Надежда Костова да бъде избрана на тази академична длъжност.

6.08.2019 г.

Изготвил становището:
проф. д-р С. Колковска